

22—27 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 26 februari

Sid.

Interpellationer:

av herr Hjort om åtgärder till stöd för de mindre gruvorna i Mellansverige, m. m.	5
av herr Svanström ang. den skattemässiga behandlingen av idrottspriser, m. m.	7

Onsdagen den 27 februari

Anslag till teckning av aktier i Sveriges kreditbank	9
Ett nytt statligt yrkeshem för flickor med komplicerad utvecklingshämning	13
Om frihet från arvsskatt vid testamentariska förordnanden till stiftelse eller sammanslutning som är befriad från gåvoskatt	15
Vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen	19
Om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder	26
De årliga mantalsuppgifterna	30

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 27 februari

Utrikesutskottets utlåtande nr 1, ang. en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön	8
— nr 2, ang. godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal ..	8

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 12, ang. utgifterna inom civildepartementets verksamhetsområde	8
— nr 13, ang. anslag till oförutsedda utgifter	8
— nr 27, ang. anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	8
— nr 28, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	8
— nr 29, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag (kommunikationsdepartementet)	8
— nr 30, ang. godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	8
— nr 31, ang. anslag å tilläggsstat II: teckning av aktier i Sveriges kreditbank	9
— nr 32, ang. anslag å tilläggsstat II: vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämmning	13
Bevillningsutskottets betänkande nr 4, ang. ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt	15
Andra lagutskottets utlåtande nr 4, ang. ändring i lagen om nykterhetsvård, m. m.	19
— nr 6, om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder	26
Tredje lagutskottets utlåtande nr 3, ang. de årliga mantalsuppgifterna	30
— nr 4, om rätt för domstol att i vissa fall besluta om indragning av körkort	31
— nr 5, om skyldighet för bilförare att utsätta reflekterande varningstrianglar på körbanan	31

Fredagen den 22 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 54, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1955 (nr 272) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslagen), dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39, med förslag till lag om allmänt kriminalregister m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåge lagen om inskränkningar i rätten att utbetkomma allmänna handlingar, till konstitutionsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Vid föredragning av bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning angående Tumba pappersbruks framtida ställning, hänvisades framställningen till bankoutskottet.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 40, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Jugoslavien angående reglering av vissa finansiella fordringar.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön; samt

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal;

statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till oförutsedda utgifter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1963/64;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Sveriges kreditbank; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till

riksstaten för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning;

bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m., dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 6, i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder; ävensom

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av motion angående de årliga mantalsuppgifterna;

nr 4, i anledning av motioner om rätt för domstol att i vissa fall besluta om indragning av körkort; samt

nr 5, i anledning av motioner om skyldighet för bilförare att utsätta reflekterande varningstrianglar på körbanan.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.07.

In fidem

Fritz af Petersens

Tisdagen den 26 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 19 och den 20 innevarande månad.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 67, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 40, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Jugoslavien angående reglering av vissa finansiella fordringar.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 1 och 2, statsutskottets utlåtanden nr 12, 13 och 27—32, bevillningsutskottets betänkande nr 4, andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 6 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 3—5.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 41, angående bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1963/64; och

nr 43, med förslag till lag om kreditaktiebolag, m. m.

Interpellation om åtgärder till stöd för de mindre gruvorna i Mellansverige, m. m.

Herr **HJORTH** (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! De vikande konjunkturererna vid de mellansvenska smågruvorna har framkallat stark oro hos de anställda och deras familjer. Företagen själva är synnerligen pessimistiska och hela

samhällen, som ofta bygger sin tillvaro på enbart gruvans existens, ser med ängslan framtiden an. Tyvärr verkar det också som om malmkrisen kommit för att stanna, och någon ljusning är svår att skönja.

Orsakerna till denna kris är flera. Världsproduktionen av järnmalm har de senaste åren stigit våldsamt. Expansionen i vårt land kan tjäna som exempel men framför allt beror det på att nya rika malmfyndigheter i Canada, Sydamerika och Afrika börjat bearbetas. Under dessa förhållanden har priserna undan för undan pressats ned och detta medför svårigheter, främst för våra små exportgruvor. Med sina jämförelsevis låga järnhalter har de svårt att hänga med i den hårda konkurrensen. Den transoceana malmen är av mycket god kvalitet. De rådande låga sjöfrakterna i förening med stora tonnage gör att det för närvarande är obetydligt dyrare att frakta malm till Ruhr från Sydamerika eller Afrika än från Sverige. De höga järnvägsfrakterna är i detta läge betungande för den svenska malmen.

Sammantaget har än så länge vårt land hävdat sig väl på den internationella marknaden, men detta beror huvudsakligen, för att inte säga uteslutande, på LKAB:s ökade kapacitet. Den beräknade produktionshöjningen för dess del, cirka 5 milj. ton de närmaste åren, är i storleksgrad med de mellansvenska smågruvornas samlade produktion. Det säger en hel del om styrkeförhållandena därvidlag.

Nu bestäms ju efterfrågan på järnmalm av marknadsläget för järn och stål. Trots en ökning av stålkonsumtionen i Västeuropa, som fortfarande är avsevärt lägre än i USA, kännetecknas även stålindustrin av ett skärpt konkurrensläge. Orderingången har varit vikande både på hemma- och exportmarknaden. Vissa lageranpassningar har även verkat dämpande på utvecklingen.

Interpellation om åtgärder till stöd för de mindre gruvorna i Mellansverige, m. m.

Därmed har jag dock inte nämnt alla svårigheter för de 40-talet mellansvenska gruvorna med omkring 9 000 anställda. Utvecklingen inom såväl stålindustrien som i fråga om gruvhanteringen ser ut att gå mot större enheter. På fullt allvar har börjat diskuteras nödvändigheten av branschrationalisering och en nedläggning av de minst lönsamma gruvorna. För en som hela sitt liv levt i ett litet gruvsamhälle förefaller detta vara en åtgärd som bör tillgripas först när alla andra vägar blivit ofrankomliga. Under en följd av år har gruvföretagen investerat miljonbelopp i moderniseringar och rationaliseringar. Man har försökt anpassa produktionen efter de ändrade förhållandena och även genom omfattande undersökningar planlagt för en framtida utveckling. Det har resulterat i en ökad produktion med ett mindre antal anställda. Ökade kostnader, avsättningssvårigheter och sänkta malmpriser har dock minskat lönsamheten i rask takt.

En ljusning till förmån för järnmalmen är att tackjärnet ser ut att bli mer efterfrågat, då järnverkens användning av skrot som råvara gått tillbaka. En ökad avsättning för malmen även inom landet är också tänkbar, då Sverige i stor utsträckning importerar tackjärn. De svenska järnverken är både för få och för små. Visserligen är det finska och ryska tackjärnet billigt, men jag undrar ändå om inte ett nytt järnverk i Mellansverige, baserat på dess malmer, skulle innebära en väsentlig lättnad för gruvnäringen. Nya experiment i fråga om tackjärnstilverkning ser ut att göra den lönsam utan uppförande av jättemasugnar med tillhörande stora manufakturavdelningar. Därmed torde värdet av de mellansvenska malmen komma att öka. Därför är det betydelsefullt att göra krafttag för att under en övergångstid hålla produktionen intakt och se till att våra mellansvenska malmer kommer till användning i den inhemska järn- och ståltillverkningen. I stället för att till underpriser skänka bort våra stora naturtillgångar kunde de komma till nytta för vårt eget land.

Ökad forskning för ett bättre utnytt-

jande av malmen borde sättas in. En annan åtgärd, som åtminstone temporärt skulle lätta på bördan, vore en sänkning av fraktsatserna. Om samtliga mindre gruvor kunde uppträda gemensamt på exportmarknaden borde resultatet bli bättre än som nu, när varje företag för sig försöker sälja sina produkter.

Det skisserade läget för de mellansvenska smågruvorna är, som framgått, synnerligen mörkt. För att upprätthålla sysselsättningen och undvika en gruvdöd i Bergslagen med allt vad det skulle innebära för samhällen och kommuner är det nödvändigt med kraftfulla insatser. Någon lösning enligt de förslag som här anförts kan inte tänkas utan statens medverkan.

Med stöd av det nu anförda får jag därför anhålla om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat den allvarliga utvecklingen för de små gruvorna i Mellansverige?

Är statsrådet villig medverka till en undersökning av möjliga vägar att förbilliga malmfrakterna för här åsyftade gruvor?

Är statsrådet villig att undersöka möjligheterna för ett statligt järnverk i Mellansverige, baserat på förefintliga malmer?

Är statsrådet beredd att ta initiativ till en samordnad försäljningsorganisation för de mindre gruvorna, en intensifierad forskning för ökad användning av dess malmer samt andra tänkbara produktionsfrämjande åtgärder?

Vill statsrådet genom kontakter med gruvbolagen och andra intressenter medverka till att dessa för hela vårt samhällsliv betydelsefulla frågor blir föremål för en allsidig bedömning och att lämpliga åtgärder vidtages för att förebygga en gruvdöd i Bergslagen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. den skattemässiga behandlingen av idrottspriser, m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr SVANSTRÖM (cp), som yttrade:

Herr talman! Med den ständigt ökade publicitet som stora idrottsliga evenemang röner världen över torde det vara uppenbart att goda insatser i internationella sammanhang av svenska stjärnidrottsmän är ägnade att tillföra vårt land betydande goodwill. Ifall motsvarande uppmärksamhet skulle åstadkommas med andra medel, så medförde måhända detta betydande kostnader för såväl svenskt näringsliv som i förekommande fall för den svenska staten.

Toppidrottsmännens prestationer utgör vidare ostridigt ett moment ägnat att öka intresset för idrott och åstadkomma större bredd inom olika sportgrenar.

Att idrottsmännen för att uppnå toppresultat måste fullfölja sin träning på sådant sätt att både utbildning och förvärvsverksamhet ofta försvåras är också ett känt förhållande.

Det synes därför många gånger föreligga jämväl ett ekonomiskt bedömande av betydande storleksordning för den framgångsrike idrottsmannen då han överväger att fortsätta med sin idrott eller att ägna tid och krafter åt verksamhet med säkrare ekonomiska förutsättningar.

I sammanhanget har givetvis beskattningsfrågan sin stora betydelse. Nu senast synes därvid från visst taxeringshåll jämväl utgående priser — bl. a. till kända skidlöpare — vara föremål för intresse. Detta har av en del framstående idrottsmän på området uppfattats såsom varande så ogynnsamt att man säger sig överväga att sluta med tävlingsidrott.

En välvillig bedömning i fråga om av-

dragsgilla kostnader förefaller med hänsyn till vad ovan anförts vara rimlig.

Med anledning av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

Är herr statsrådet villig att lämna en redogörelse för den nuvarande skattemässiga bedömningen av priser vid idrottstävlingar?

Är herr statsrådet beredd att medverka till åtgärder av skatteteknisk art ägnade att ytterligare stimulera framstående tävlingsprestationer inom svensk idrott?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 580, av herr *Hanson, Per-Olof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, angående riktlinjer för organisationen av folkbokförings- och uppbördsväsendet, m. m.;

nr 581, av herr *Wikner*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, angående riktlinjer för organisationen av folkbokförings- och uppbördsväsendet, m. m.; samt

nr 582, av herr *Johansson, Tage, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående ökat stöd till föreläsnings- och studiecirkelverksamhet m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.14.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 27 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag meddela att nästa arbetsplenum onsdagen den 6 mars kommer att taga sin början kl. 14.00.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1963 skall utgå; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 41, angående bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1963/64.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 43, med förslag till lag om kreditaktiebolag, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionerna nr 580—582.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön; samt

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till oförutsedda utgifter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1963/64;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

Ang. anslag till teckning av aktier i Sveriges kreditbank

varvid utlåtandet nr 30 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. anslag till teckning av aktier i Sveriges kreditbank

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Sveriges kreditbank.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2 föreslagit riksdagen att till Teckning av aktier i Sveriges kreditbank å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 59 400 000 kronor.

Med förmålan att Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag icke givit utskottet anledning till erinran, hade utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte till Teckning av aktier i Sveriges kreditbank å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 59 400 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Holmberg, Staxäng* och *Palm*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Teckning av aktier i Sveriges kreditbank å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 59 400 000 kronor.

Herr *VIRGIN* (h):

Herr talman! Till statsutskottets utlåtande i denna fråga är fogad en reservation, i vilken hemställs att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om nyteckning med statsmedel av aktier i Sveriges kreditbank. Vi reser vanter vänder oss inte mot utökandet av bankens aktiekapital i och för sig. Ökningen är en normal anpassning till en växande rö-

relsens krav av den typ som sker i bank efter bank, och den är framför allt en anpassning till den föreskrift i banklagen, som ställer en banks inlåningsrätt i relation till dess eget kapital. Emissionen som sådan är alltså naturlig, och vi har intet att erinra mot att den görs eller mot dess storlek.

Reservationen har en annan innebörd. Den är ett uttryck för vår allmänna uppfattning att det statliga engagemanget inom näringslivet inte bör öka annat än då så av tvingande orsaker kan vara motiverat, och några sådana motiv föreligger enligt vår uppfattning inte i detta fall. Nyteckningen borde därför fritt erbjudas allmänheten. De skäl som vid bankens tidigare aktieemissioner möjligen kan ha talat emot ett sådant utbudande till allmänheten kan i varje fall inte sägas föreligga nu.

Detta var den principiella bakgrunden, men det finns ytterligare skäl till vår reservation. Det uttalas då och då, och det underströks med skärpa, när kreditbanken fick sin nuvarande form 1951, att banken skall konkurrera med andra banker på lika villkor. Detta är ju också ett oeftergivligt krav när det gäller en rent statlig verksamhet på ett område som normalt betjänas av det fria näringslivet. Erfarenheten visar emellertid att det ibland, och inte så sällan, ges förmåner åt de statliga företagen, som de enskilda företagen inte kan få. Den nu föreslagna aktieemissionen är, såvitt jag kan förstå, ett exempel på detta. Man tänker sig nämligen en teckningskurs på 150 kronor per aktie, och det torde vara betydligt högre än vad som kan anses vara möjligt att få ut på en fri marknad. Genom att man låter aktieägaren, staten, betala för mycket för aktierna, gynnar man banken i motsvarande mån, och man gör det inte bara genom att tillhandahålla billigt kapital, utan också genom att man ger banken möjlighet att direkt i samband med emissionen göra den ökade avsättning till reservfonden som banklagen kräver med anledning av det ökade aktiekapitalet. Vid en aktieteckning till pari skulle den avsättningen i stället fått ske med hjälp av beskat-

Ang. anslag till teckning av aktier i Sveriges kreditbank

tade vinstmedel. En aktieemission till föreslagen kurs innebär alltså en inte obetydlig subvention med skattemedel, som direkt höjer bankens konkurrensförmåga i förhållande till andra banker.

Det kanske kan vara av intresse i sammanhanget att notera, att kreditbanken också på annat sätt blir gynnad i förhållande till sina konkurrenter. Jag tänker på den särställning som den intar genom föreskriften att statliga verk och institutioner har skyldighet att för sina banktransaktioner anlita kreditbanken. Denna föreskrift tillför kreditbanken utan minsta kostnad för ackvisition en kundkrets, som genom tvånget att anlita banken är utomordentligt lätthanterlig, som vidare inte innebär några förlustrisker — det måste man väl säga — och som slutligen på grund av den allmänna sektorns rekordartat snabba ansvällning ökar lika rekordartat snabbt — fortfarande utan någon kostnad eller ansträngning från bankens sida.

Kreditbankens likvärdiga konkurrens är alltså i viss utsträckning en fiktion.

Vi reservanter menar, att i varje fall kapitalanskaffningen till banken borde ske på marknadens villkor. Det säkraste sättet att fastställa dessa villkor är det sätt som jag förut antydde skulle vara även från andra synpunkter önskvärt, nämligen att faktiskt låta allmänheten teckna aktierna. Då blir tillskottet betalt med vad valutan anses vara värd.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Talesmannen för reservanterna hade tydligen ingen invändning att resa mot en nyemission av aktier i banken. Reservanternas motivering bygger i stället på principiella skäl. Vi, som står bakom utskottsutlåtandet och som sluter upp på statsrådets sida, har sett frågan så, att när vi i vårt land har ett stort antal banker helt i enskild ägo, så är det motiverat att staten behåller hela bestämmanderätten och äganderätten till denna enda statliga kreditbank. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! Jag är skyldig att redovisa, varför jag tar till orda i denna fråga. Jag har nämligen deltagit i beredningen av ärendet i statsutskottets femte avdelning men var av sjukdom förhindrad att medverka vid överläggningen i utskottet in pleno. Jag finner därför, att jag har skäl för att något närmare beröra denna fråga till komplettering av vad herr Virgin nyss anförde.

Skillnaden mellan majoritetens och vår ståndpunkt är ju den, att vi menar att kapitalanskaffningen bör ske i den öppna marknaden, medan majoriteten menar att riksdagen skall anskaffa pengarna. Det finns två möjligheter för Sveriges kreditbank. Den ena är att ta upp ett förlagslån och den andra att öka sitt aktiekapital. Om ett förlagslån skulle ha kommit i fråga, hade man varit tvungen att vända sig till den öppna marknaden. När det gäller ökning av aktiekapitalet finns, som sagt, möjligheter både att vända sig till den öppna marknaden och att vända sig till staten.

Det kan i sammanhanget kanske vara angeläget att se efter vad som uttalades vid bankens tillkomst, vilket var 1949. Det framhölls då av statsutskottet i dess utlåtande nr 154, att det på det hela taget rädde enighet om bankens tillkomst. Detta uttalande är riktigt så till vida dock, att det förelåg en reservation från högerhåll av herr Ivar Andersson, men att man i övrigt var beredd att acceptera tillkomsten av banken. Det framhölls dock, att konkurrens borde äga rum på lika villkor.

Beträffande principerna för bankens rörelse uttalade riksdagen på förslag av finansministern och utskottet, att frågan borde ytterligare utredas utom i ett hänseende, nämligen att de statliga företagens och myndigheternas pengar skulle placeras i banken, i den mån detta kunde ske utan allvarliga olägenheter. Jag finner för min del det vara berättigat att i dag på nytt ta upp principerna för bankens verksamhet till diskussion. Erfarenhet har ju vunnits. Banken har stabiliserats och vuxit in i sin roll. Dess ställning kan prövas från

Ang. anslag till teckning av aktier i Sveriges kreditbank affärsmässiga utgångspunkter. Vidare har ju hela kapitalmarknaden normaliserats. Vi har helt enkelt ett nytt läge, och en ny prövning kan därför vara starkt motiverad.

När det gäller motivet för den ifrågasatta kapitalökningen uttalar bankens styrelse, att relationen mellan det egna kapitalet och inlånade pengar förskjutits så, att en ökning av bankens eget kapital måste komma till stånd. Nu föreligger det ju inget förbud för banken att ta emot pengar. Det enda som fordras är att de pengar, som banken tar emot, skall placeras i s. k. täckningsfria tillgångar, vilket i sista hand betyder, att pengarna kommer staten till godo på den ena eller andra vägen. Man kan således mena, att det är rimligt att eftersom det är statens pengar, som sättes in på banken, dessa pengar också kommer staten till godo som lån, där banken tjänstgör som förmedlare och möjliggör att pengarnas likviditet bevaras. Nu vill kreditbanken inte detta. Det rimligaste skälet härför är väl det, att banken vill låna ut pengar till allmänheten till bättre ränta än som kan erhållas genom att statens pengar placeras i s. k. täckningsfria tillgångar.

Vi vill för vår del inte opponera oss emot en kapitalökning för att möjliggöra för kreditbanken att låna ut pengar på den allmänna marknaden, men det är inte i och för sig självklart att detta önskemål skall godtagas, utan man kan även tänka sig den möjligheten, att när staten sätter in pengar i banken, skall de komma staten till godo i form av »täckningsfria tillgångar». Utifrån de värderingar som jag företräder är det i och för sig inte något fel i att Sveriges kreditbank har intresse av en stor vinst, men man kan kanske kräva att vinstintresset skall vara rimligt. Bankens vinstutveckling är onekligen intressant.

Jag vill här nämna några siffror, som visserligen är avrundade och således inte absolut riktiga, men som i alla fall ger en viss bild av situationen. Banken har för närvarande ett eget kapital av 134 miljoner kronor, men dess kapital år 1951 utgjorde väl inte mer än cirka 60

miljoner kronor. Under denna tolvårsperiod som förflutit har banken haft 165 miljoner kronor i vinstmedel. Slår jag ut detta belopp per år, får jag ett genomsnitt av 13,7 miljoner kronor per år, och det blir således cirka 20 procent i genomsnitt på det ursprungliga egna kapitalet på 60 miljoner kronor. Det är således i och för sig ingen dålig vinstprocent. I dessa 165 miljoner kronor ingår dock 90 miljoner kronor i avsättningar på värde regleringskonton.

Nu är situationen den, att avsättning till värde regleringskonton behövs för förluster, som kan uppkomma på rörelsen. Under de senaste åren har dessa legat i storleksordningen 300 000—400 000 kronor per år. De värde regleringskonton man eljest gör avsättningar till är avsedda att täcka förluster på obligationer, men i ett sjunkande ränteläge har man väl snarare att räkna med återvunna avsättningar än behov av nya sådana. I fråga om ränteutvecklingen bör man kanske inte spekulera för mycket, men kvar står förhållandet att det här varit fråga om stora vinster.

Hur mycket av dessa vinster har då staten fått? Staten har fått 36 miljoner kronor totalt under hela denna period. Det är ju inte så överväldigande. Jag skulle nästan vilja säga att det har varit en ganska mager utdelning, som staten fått för sina pengar i betraktande av de stora vinster som föreligger.

Sedan är läget på kapitalmarknaden onekligen i dag sådant, att det inte borde vara några större svårigheter för kreditbanken att få pengar, om man ville vända sig till kapitalmarknaden. Helt naturligt spelar då emissionskursen en stor roll. En utdelning av för närvarande 5 kronor på 100 eller 5 procent och en emissionskurs på 150 kronor ger en effektiv utdelning på 3 1/3 procent. Det kan vara intressant att göra en jämförelse med vad Svenska handelsbanken — vår största bank — har för villkor när det gäller nyemission. Denna bank ger 12 kronor i utdelning, en emissionskurs på 165 kronor och alltså en effektiv ränta på 7 1/4 procent. Man får väl räkna med att en marknadsmässig emissions-

Ang. anslag till teckning av aktier i Sveriges kreditbank

kurs är nödvändig, men man kan inte hjälpa att man ville ställa den frågan till finansministern — om han varit här närvarande: Varför bjuds inte staten en sådan marknadsmässig emissionskurs och en hygglig ränta? Om man vill spetsa till detta resonemang, kan man säga att staten måste låna dessa 59,4 miljoner kronor själv. För närvarande är en obligationsemission på gång, där staten bjuder 4 1/2 procents ränta, men staten skall själv få 3 1/3 procents ränta på de pengar, som den tillhandahåller kreditbanken. Det betyder i praktiken en årlig räntesubvention på 690 000 kronor.

Herr Gustavsson har enligt vad jag tror riktigt angivit, vad som kan anses vara det tyngst vägande skälet till att majoriteten inte vill gå på den linje, som reservanterna förordat. Det sades också på femte avdelningen att det verkliga skälet var av ideologisk natur. Nu kan man kanske fråga sig, om en sådan här fråga varje gång skall bedömas från ideologiska utgångspunkter, och om det inte borde läggas mer praktiska och sakliga synpunkter på det hela. Här finns i dagens läge andra fall, där exempelvis mycket starka sysselsättningspolitiska motiv anförs för en statlig medverkan med aktiekapital till företag. Utan att på något sätt vilja föregripa vad som komma skall kan jag erinra om att det är meningen att staten skall sätta till pengar, när det gäller Uddevalla-varvet. Av tidningarna framgår också, att AB Statsgruvor — ett antal smågruvor i mellersta Sverige — är i den situationen, att det måste vända sig till staten med begäran om pengar. Huruvida denna begäran kommer hit till denna kammare, vet jag inte, men man kan inte undgå att göra den stillsamma reflexionen, att det finns platser där pengar behövs bättre än i detta statliga storfinansföretag, som kreditbanken för närvarande utgör.

Jag tror för min del, att det även för kreditbankens egen del skulle vara fördelaktigt att inte så här ensidigt vända sig till staten. Det är visserligen sagt, att staten skall ha inflytande och makt över banken, men det kommer den ju att ha även för den händelse att det här skulle

bli en emission i marknaden. Staten har ungefär 791 000 av 792 000 aktier, och nyemissionen skulle röra 396 000 nya aktier. Statens maktställning och kontrollmöjligheter över banken skulle således vara ograverade, men jag tror, som sagt, att det är en fördel för statliga företag, när de kommit dithän, som fallet är med kreditbanken, att de kan stå på egna ben, att de också gör det och gentemot allmänheten visar, att de ändå gjort ett gott arbete — något som jag från mina utgångspunkter inte har några som helst skäl att fördömlja. Jag menar tvärtom, att om ett statligt kreditföretag — fastän vi från början var litet skeptiska till dess verksamhet — lyckats i sin väsentliga uppgift, finns det inget skäl att inte gå vidare och även hos allmänheten lägga en fast grund för den fortsatta verksamheten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Regeringen är ju på ganska generöst humör i årets statsverksproposition. Om någon tid får vi behandla ett förslag om en gåva på 925 miljoner kronor. Denna proposition innehöll en gåva på 19,8 miljoner kronor genom den överkurs man har satt på nyemissionen, vilken överkurs skall tillföras reservfonden.

Jag skulle vilja fråga herr statsrådet: Behöver kreditbanken denna gåva? Jag skulle vilja fråga utskottets talesman: Behöver banken denna skänk på 19,8 miljoner? Så skulle jag vilja fråga en och annan till äventyrs här närvarande styrelseledamot om banken är i behov av denna gåva. Om banken inte är i behov av den; är det då inte genant att ta emot den?

Herr **GUSTAVSSON, BENGT**, (s):

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat till herr Åkerlunds intressanta föredrag i banktekniska frågor. Jag tror dock att det saknar intresse att ta upp en diskussion i det avseendet.

Ang. ett nytt statligt yrkeshem för flickor med komplicerad utvecklingshämning

Den senaste talaren, herr Hernelius, vill jag svara med en kontrafråga: Är det verkligen er mening att beteckna en nyemission som en gåva? Det är i så fall en ny terminologi ni för in.

Från utskottsflertalets sida anser vi, att kreditbanken skall stå på egna ben men som ett helt statligt företag.

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! Får jag säga till herr Gustavsson: En nyemission är ingen gåva, men om man sätter en överkurs av 50 procent på denna nyemission och ökningen enligt banklagens föreskrifter tillföres reservfonden, betyder det att beloppet försvinner och icke som aktiekapitalet i fortsättningen blir föremål för vanlig förräntning. Då blir det en gåva.

Men man kan säga att en kurs på 110 hade varit motiverad. Gärna det. Då minskas gåvan från 19,8 till 17 miljoner, men man kommer inte ifrån att dessa 17 miljoner är en gåva. Det är det frågan gäller.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepåt propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Virgin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen

ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Virgin* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 30.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. ett nytt statligt yrkeshem för flickor med komplicerad utvecklingshämning

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2 föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med Laxå köping angående överlåtelse av mark m. m. för ett nytt statligt yrkeshem för flickor med komplicerad utvecklingshämning, dels ock till Vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att erforderliga byggnadsåtgärder skulle genomföras till följd av vid 1961 års riksdag fattat principbeslut rörande upprustning av det statliga pojkhemmet på Salbohed samt nedläggande av det nuvarande flickhemmet i Vänersborg.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen mätte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med Laxå köping angående

Ang. ett nytt statligt yrkeshem för flickor med komplicerad utvecklingshämning

överlåtelse av mark m. m. för ett nytt statligt yrkeshem för flickor med komplicerad utvecklingshämning;

b) till Vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Larsson, Herbert*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **LARSSON, HERBERT**, (s):

Herr talman! Vid behandlingen i statsutskottet av utlåtandet nr 32, ansåg jag mig denna gång kunna nöja mig med en blank reservation. Jag gjorde det dock icke därför att jag nu känner större tillfredsställelse än när samma fråga behandlades av 1961 års riksdag. Den skrivning, som statsutskottet vid det tillfället hade beträffande förnyad utredning angående förläggningsorten av flickhemmet var från mina utgångspunkter mer positiv än nu. Jag vill i detta sammanhang erinra om att första kammaren då följde statsutskottet, medan andra kammaren följde reservationen.

Efter kamrarnas skiljaktiga beslut 1961 hyste jag en förhoppning om att frågan om flickhemmets förläggningsort skulle bli föremål för en förnyad utredning. Så blev emellertid ej fallet, vilket även framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 2. Där anföres att Kungl. Maj:t redan ett par veckor efter värriksdagens slut — närmare bestämt den 16 juni 1961 — beslutade att uppdraga åt mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utredningsdelegation att snarast möjligt och i huvudsaklig överensstämmelse med berörda proposition utföra projektering fram till färdigställande av huvudritningar samt verkställa kostnadsberäkning för ett nytt statligt yrkeshem i Laxå. I anslutning härtill upptogs även förhandlingar med Laxå köping angående lämplig skoltomt. Det avtal som kom till stånd var klart och godkänt av Laxå köping den 26 februari 1962.

När nu frågan åter förs fram i riksdagen har det gått ett år sedan avtalet godkändes och cirka 20 månader sedan arkitekten erhöll sitt uppdrag. Han bör redan nu vara färdig med såväl huvudritningar som projekteringshandlingar. Med kännedom om dessa förhållanden vill jag gärna här deklarerat, att dessa båda faktorer varit avgörande orsaker till att jag icke avlämnat en motion i frågan, som vidhållit kravet på att även det nya flickhemmet skulle uppföras i Vänersborg. Tredje avdelningen har vid sin behandling av frågan avlämnat ett kortfattat utlåtande, vilket helt ansluter sig till propositionen. Den ståndpunkten från avdelningens sida är fullt förståelig.

Till det här anförda vill jag dock göra ett par reflexioner över delegationens val av förläggningsort. När frågan förra gången behandlades, anförde jag vissa synpunkter på delegationens granskning av de anvisade förläggningsplatserna i Vänersborg, vilka jag nu icke har anledning upprepa.

Den nu föreslagna förläggningsplatsen i Laxå ligger enligt propositionen på en annan plats än den som redovisades 1961. Att den då föreslagna platsen har måst lämnas har självfallet sina orsaker — skälen anges även i propositionen. Man vill väl här närmast göra den kommentaren, att delegationen vid det tillfället ej heller tillräckligt granskat den då utvalda platsen för att kunna ge ett objektivt omdöme om dess lämplighet.

Ur skolhemmets synpunkt hoppas jag dock att den nuvarande platsen är mer lämplig. Det finns emellertid anledning att ställa ett par frågor, avseende det markområde, där en skola av denna art skall uppföras. En av frågorna gäller den landsväg, som skall gå i närheten av skolan. En stadsplaneändring har blivit nödvändig för att över huvud taget kunna klara skolan. Visserligen anges det i handlingarna att landsvägen icke skall komma till utförande under de närmaste 20 åren, men troligt är att Laxå köping kommer att aktualisera vägfrågan tidigare.

Den andra frågan gäller den stora motorby som nu är under uppförande i

Om frihet från arvsskatt vid testamentariska förordnanden till stiftelse eller sammanslutning som är befriad från gåvoskatt

Laxå och vilken torde stå invigningsklar samtidigt som arbetet med skolans uppförande påbörjas. Såvitt jag har kunnat bedöma är motorbyn en imponerande anläggning, som Laxå är att gratulera till. Kapaciteten torde dock vara av en sådan omfattning, att man har anledning befara att de båda anläggningarna icke helt korresponderar med varandra. När det i handlingarna bl. a. anföres att styrelsen för flickhemmet i Vänersborg givit sin anslutning till såväl utformning som förläggningssort, torde det yttrandet vara avlämnat innan förslaget om motorbyn var känt. I varje fall har mina kontakter med skolans rektor givit mig den bestämda uppfattningen, att man är mycket bekymrad och numera knappast önskar att Laxå skall bli förläggningssort för flickhemmet.

Med detta, herr talman, har jag önskat ange några av de skäl jag haft för att till detta ärende anteckna min reservation.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om frihet från arvsskatt vid testamentariska förordnanden till stiftelse eller sammanslutning som är befriad från gåvoskatt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckt motion.

I en den 12 januari 1963 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 22, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

I propositionen hade framlagts förslag om frihet från arvsskatt vid vissa testa-

mentariska förordnanden till förmån för internationell hjälpverksamhet.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit den vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motionen II: 523, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning beträffande ändring av 3 § i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar, som nu vore befriade från att erlägga gåvoskatt.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 22, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt; ävensom

B) att motionen II: 523, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Hagberg, Stefanson, Gustaf Elofsson, Lundström, Yngve Nilsson, Gustafson* i Göteborg, *Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo, Magnusson* i Borås och *Enskog*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen, med bifall till motionen II: 523, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om ändring av förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria testamentariska förordnanden till sådana stiftelser och sammanslutningar, beträffande vilka undantag från gåvoskatt föreläge.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Den reservation som är fogad till bevillningsutskottets betänkande gäller inte propositionen som ju en-

Om frihet från arvsskatt vid testamentariska förordnanden till stiftelse eller sammanslutning som är befriad från gåvoskatt

hälligt tillstyrkts av utskottet. Reservationen gäller i stället en motion som har väckts i anslutning till propositionen och som går ut på att stiftelse och sammanslutning som är befriad från gåvoskatt också skall vara befriad från att erlägga arvsskatt.

Utskottets majoritet förklarar i betänkandet att man tycker att detta yrkande är värt beaktande, men man avstyrker i alla fall motionen. Man gör det därför att utskottet befarar att en särskild utredning i den här berörda frågan skulle föregripa den mera allmänna översyn av arvs- och gåvobeskattningen som riksdagen tidigare begärt. Ja, denna begäran framställdes av riksdagen redan för fem år sedan, men trots detta har ingen utredning skett. Man har nämligen först velat avvakta familjerättskommitténs betänkande, som ännu inte är klart. När detta betänkande föreligger, är det möjligt att det blir en utredning om arvs- och gåvobeskattningen i stort. Det kommer dock att bli en utredning som kommer att ta ganska lång tid, eftersom den utredningen skall röra sig över ett mycket vitt fält.

Nu är vi här i riksdagen inte så ovana vid att möta den invändningen, att det pågår en utredning, varför man måste avvakta dess resultat, innan man kan ta ställning till en fråga som väckts. Jag har många gånger undrat om det verkligen gång på gång kan vara nödvändigt att hesitera inför utredningar som inte kan eller högst obetydligt kan komma att vidröra det problem som det är fråga om. I det speciella fall som det här gäller tror jag inte att det rimligtvis kan finnas något samband med de invecklade familjerättsliga problem som familjerättskommittén håller på att utreda.

I själva sakfrågan är ju läget att för närvarande medges befrielse från gåvoskatt för alla slag av stiftelser och sammanslutningar, som har till huvudsakligt syfte att främja »religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål». Frihet från arvsskatt däremot

medges endast, förutom staten, sådana stiftelser eller sammanslutningar, som huvudsakligen avser att främja allmännyttiga ändamål av fyra olika kategorier: 1) rikets försvar; 2) barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning; 3) vård av sådana ålderstigna, sjuka och lytta som kan betecknas såsom behövande; samt 4) vetenskaplig undervisning eller forskning.

Det har visat sig att domstolarna när de skall tillämpa dessa lagbestämmelser har rätt stora svårigheter att övervinna. Även om man har tyckt sig märka, att domstolarna söker tolka bestämmelserna välvilligt, måste de dock på grund av bestämmelsens art vara ganska restriktiva. Det har t. ex. visat sig, att när man skall tolka vad det innebär att skattebefrielse endast kan medges för gåva till vård av sådana ålderstigna, sjuka eller lytta som kan betecknas som behövande, räcker det inte med att vederbörande har vissa svårigheter på grund av sina lyten, utan vårdbehovet skall vara av sådan storleksordning att klientelet praktiskt taget helt är att betrakta som socialfall.

De resonemang och bevekelsegrunder, som låg bakom tillkomsten av dessa bestämmelser för rätt lång tid tillbaka, överensstämmer inte längre med den allmänna uppfattningen vare sig hos allmänheten eller hos flertalet inom regeringen och riksdagen, och förr eller senare kommer väl därför en ändring till stånd. Man bedömer numera dessa problem på ett helt annat sätt än tidigare. Man försöker att finna en viss balans mellan å ena sidan de allmännyttiga ändamål, som med fördel kan anförtros helt åt staten och kommunerna ensamma att sköta, och å andra sidan sådana allmännyttiga ändamål, där det enskilda initiativet och insatser av privata organisationer alltjämt spelar en betydelsefull roll och som förtjänar det allmänna stöd.

Det måste väl anses vara rätt orimligt att det, såsom nu är fallet, ofta skall vara beroende av en ren slump om vederbörande skall få skattebefrielse eller inte. Om en person gör en donation till en så-

Om frihet från arvsskatt vid testamentariska förordnanden till stiftelse eller sammanslutning som är befriad från gåvoskatt

dan här stiftelse eller sammanslutning medan givaren ännu lever, slipper stiftelsen eller sammanslutningen i fråga, alltså mottagaren, att betala gåvoskatt. Ger donator däremot gåvan i ett testamente att utgå efter hans död, skall mottagaren erlægga skatt för gåvan. Motionärerna har säkerligen rätt däri, att det kan finnas stiftelser som vet att de skall få en gåva men som är för finkänsliga att tala om för givaren att gåvan får ett större värde för mottagaren om den lämnas medan givaren ännu lever än om man får den enligt testamente först efter donators död.

Jag anser därför att det finns starka skäl att göra den utredning som motionärerna föreslår. Jag tror inte att den på något sätt behöver föregripa en kommande utredning på gåvo- och arvsbeskattningens vidare fält. Här är en begränsning redan skedd därigenom att gränserna sammanfaller med de nuvarande bestämmelserna beträffande gåvoskatt.

Jag ber, herr talman, att på anförda skäl få yrka bifall till reservationen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Lundström har redogjort för sakinnehållet i det här ärendet, och jag har ingenting att invända mot den redogörelsen. Jag vill emellertid erinra om att riksdagen förra året i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en ändring av beskattningsreglerna för lämnade legat, och det ärendet expedierade Kungl. Maj:t så, att vi kan behandla det i februari månad året därpå. Det tycker jag är en sak att vara tacksam för.

Nu har det väckts en motion vid riksdagens början — inte i anslutning till propositionen, såsom herr Lundström sade — om att arvsskattebefrielsen skall utsträckas ytterligare. Vi sade redan i fjol, att vi är betänksamma mot att ta ett sådant steg, eftersom hela detta problemkomplex är föremål för utredning.

Nu säger herr Lundström att vi väl

kan tillsätta en särskild utredning för detta ärende; det kommer nog inte att åstadkomma någon skada. Jag kan inte uttala mig om huruvida det uppstår skada eller inte, men jag får säga att det måste vara ordning och reda även i statliga utredningar. Jag tycker man kan ta upp hela komplexet till utredning och sedan komma till riksdagen med förslag. Min förhoppning är att Kungl. Maj:t skall kunna göra det inom en rimlig tid.

I sak är det inga delade meningar mellan motionärerna och reservanterna. Vi säger att denna sak i och för sig är värd beaktande, men vi vill använda en annan metod för att lösa frågan.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort gemmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att utskottets ärade ordförande och reservanterna tydligen är helt eniga om att detta är en fråga som bör lösas. Oenigheten gäller alltså bara tiden, när man skall gripa sig an problemet.

Jag tycker nu att om man är ense om att en sak behöver utredas, så bör man kunna utreda den utan dröjsmål under förutsättning att detta icke på något sätt hindrar eller förorsakar svårigheter för en kommande utredning angående ett helt komplex av frågor, dit denna detalj kan föras. I det här speciella fallet tror jag inte att några sådana besvärigheter skulle behöva uppstå. Här är frågan så avgränsad och klar genom de bestämmelser som redan finns beträffande skatt på gåva, att man borde kunna gripa sig an utredningen utan dröjsmål.

Det är alltså denna lilla skillnad som jag här har velat betona, som motiverar reservanternas ståndpunkt.

Herr ERICSSON, JOHN, (s) kort gemmäle:

Herr talman! Herr Lundström tror att en utredning inte skall åstadkomma några svårigheter, och det vore ju egen-

Om frihet från arvsskatt vid testamentariska förordnanden till stiftelse eller sammanslutning som är befriad från gåvoskatt

domligt om man inte trodde på den sak man kämpar för, men vi på vår sida säger att denna sak bör behandlas i sitt stora sammanhang. Det sade vi redan förra året, då vi begärde att Kungl. Maj:t skulle lägga fram förslag på det här begränsade fältet och sedan ta hela frågekomplexet under utredning. Den ordningen tycker jag är riktig.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Med instämmande i vad herr Lundström har anfört vill jag bara i korthet anföra några synpunkter på den här frågan.

Det är med stor tillfredsställelse man tar del av propositionens förslag till utvidgning av skattefriheten för testamentslotter till att omfatta gåvor för internationell hjälpverksamhet. Med all säkerhet kommer den att stimulera till ökad verksamhet på detta område.

I samband med behandlingen av denna fråga har utskottet jämväl haft att ta ställning till en motion som avser utvidgning av denna princip till att omfatta även befrielse från arvsskatt för sådana stiftelser som är befriade från gåvoskatt. Den olika verksamhet som dessa stiftelser och sammanslutningar var för sig representerar fyller i dagens samhälle en mycket viktig uppgift. Det råder inte mer än en uppfattning om den saken, och alla önskar vi säkert framgång för dessa organisationer. Uppskattningen kan väl sägas framgå av det faktum, att samhället år från år ökar sina bidrag till vissa av dessa organisationer.

Nu är det emellertid så, att frivilliga gåvor är den huvudsakliga inkomsten för dessa organisationer, varför en befrielse från arvsskatt enligt motionen har ett icke obetydligt värde för omfattningen av deras verksamhet.

Såsom herr Lundström här har sagt är det i princip ingen annan skillnad mellan gåva och testamente än att gåvan rens frånfalle. Som det sägs i motionen

kan rent av givarens okunnighet om skattebestämmelserna göra att det i ena fallet blir en gåva utan skatt och i andra fallet en testamentsgåva med skatteplikt. Det synes mig rätt och billigt att givaren skall ha valfrihet angående om gåvan skall utgå före eller efter hans död, utan att dess värde därför minskas.

De betänkligheter som utskottet anfört beträffande att ett bifall till motionen skulle medföra så väsentliga ändringar i arvsskattebestämmelserna, att de skulle föregripa en allmän översyn av arvs- och gåvobeskattningen, kan jag inte dela. Snarare kan man väl tillämpa vad som sägs i propositionen angående de däri föreslagna ändringarna angående internationell hjälpverksamhet, att tillämpningssvårigheterna inte är så stora att man för deras skull bör avstå från ett realiserande av förslaget.

Inom de organisationer för vilka motionärerna nu föreslår skattebefrielse — det gäller då särskilt de religiösa — bedrivs en betydande internationell hjälpverksamhet. Det gäller, såsom vi säkert alla vet, missionen i underutvecklade länder. Den svenska missionen har under de senaste åren anförtratts nya uppbyggnads- och hjälpverksamhetsuppgifter i dessa länder, varför man på goda grunder kan säga, att ett bifall till motionen står i bästa överensstämmelse med det syftemål som Kungl. Maj:ts proposition avser. Jag ber därför att få yrka bifal till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

I fråga om punkten B, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 4 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 66.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m., dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 18 januari 1963 dagtecknad proposition, nr 13, vilken hän-

visats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård; samt

2) lag angående ändrad lydelse av 4 och 9 §§ lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff.

I propositionen hade föreslagits ändrade regler i syfte att vidga polismyndighets befogenhet att tillfälligt omhändertaga farliga alkoholmissbrukare. Nya och mera preciserade bestämmelser hade föreslagits också beträffande tiden för kvarhållande hos polismyndigheten, innan ansökan ingåves om intagning på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft motionen nr 568 i första kammaren av herr *Kaijser*, i vilken motion hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 13 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att en utredning med ingående analys av det nykterhetsläge som uppkommit efter 1954 års reform måtte komma till utförande och att tillskapandet av ytterligare möjligheter för klinisk forskning och undervisning rörande alkoholsjukdomar måtte utredas.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte bifalla förevärande proposition, nr 13;

B. att motionen I: 568 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Kaijser* och fröken *Wetterström*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till föreliggande utskottsutlåtande. Det betyder inte att jag har någon avvikande mening i fråga om de lagändringar som föreslagits i proposi-

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

tion nr 13, ändringar som utskottet tillstyrker och som även förefaller mig innebära förbättringar i nykterhetsvårdslagstiftningen. Men jag har i en motion framhållit att man för att bedöma effekten av olika rusdryckspolitiska åtgärder, däribland också åtgärder inom nykterhetsvårdslagstiftningen, behöver en vida mer ingående analys av det allmänna nykterhetsläget än den som presenterats av nykterhetsvårdsutredningen; och jag har, nu liksom vid flera av de senaste årens riksdagar, begärt en sådan utredning.

Vi väntar alltjämt på en djuplodande undersökning av den nykterhetssituation som inträtt efter 1954 års reform. Det kan ju tyckas som om förhållandena nu i någon mån stabiliserats, om också på en helt annan nivå än före 1955. Inom vissa områden — jag tänker framför allt på ungdomsfylleriet och fylleriet bland kvinnorna — är det dock ovisst om inte en fortskridande försämring av situationen alltjämt äger rum. Det finns av den anledningen fortfarande starka skäl för att göra en sådan ingående utredning.

Ett exempel på vad utredningen skulle kunna skaffa fram är uppgifter om antalet personer som dör till följd av spritmissbruk. Jag har upprepade gånger pekat på och jämfört med förhållandena inom trafiken, där antalet dödsfall anses vara en betydelsefull indikator på situationens allvar. Det är svårt att få fram en tillförlitlig siffra beträffande antalet dödsfall till följd av spritmissbruk eller i samband med alkoholförtäring. Man kan inte räkna fram den ur nu tillgänglig statistik, men jag tror att en sådan siffra skulle kasta ett blixtljus på en sektor som folk i allmänhet inte tänker på men som ofta innehåller dramatiska detaljer, och den skulle därmed på ett alldeles särskilt sätt kunna verka väckande och bringa till insikt om att ytterligare åtgärder behövs. En ingående analys av nykterhetsläget skulle naturligtvis tjäna även många andra och delvis kanske ännu viktigare uppgifter.

Jag erkänner gärna att önskemålet om en utredning med ingående analys av nykterhetsläget ligger en smula vid si-

dan av den nu aktuella frågan. Detta tillfälle är därför kanske inte det allra lämpligaste att ta upp en mera allmän nykterhetspolitisk debatt. Under denna riksdag får vi flera tillfällen att ta upp en sådan debatt — t. ex. vid behandlingen av femte huvudtiteln, då vissa andra av nykterhetsvårdsutredningens förslag kommer upp, eller i samband med behandlingen av den till början av mars aviserade propositionen om ändrade bestämmelser rörande rusdrycksförsäljningen.

Herr talman! Jag hoppas bli i tillfälle att återkomma till frågan vid behandlingen av dessa ärenden och har nu intet yrkande.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Jag vill först och främst säga, att jag för min egen del också gärna hade velat instämma i det yrkande som förelåg i den motion som i detta sammanhang tagits upp till behandling. Vi betraktar propäerna i denna motion som motiverade.

Vad beträffar dessa lagändringar som helhet vill jag för min del gärna ge det omdömet, att de inte påverkar frågan om nykterhetsvården så särskilt mycket i positiv riktning. Jag ber emellertid att få gå in på några spörsmål i sammanhanget.

Beträffande 50 § innebär lagändringen, att nykterhetsnämnd skall i en mera markerad grad än som hittills varit fallet kopplas in för hjälpåtgärder till dem som har skrivits ut från tvångsvårdsanstalt. Denna lagtext preciserar inte vilket slags hjälpåtgärder som i första hand skall komma in fråga, och jag kanske kan förstå det. Departementschefen antyder däremot i propositionen vad det kan röra sig om, och han fick i sammanhanget även in ordet »bostad»; dock, förefaller det mig, ganska parentetiskt. Jag tycker att ordet »bostad» allra minst borde ha skrivits med spärriad stil, ty bostadsfrågan är den springande punkten när det gäller det problem, som här har behandlats i propositionen och av utskottet, inte bara för utskrivna från

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

alkoholistanstalt utan också för många alkoholskadade, som genom andra åtgärder har blivit mer eller mindre bostade och som försöker bygga upp ett någorlunda normalt liv på nytt.

Jag skulle vilja säga, att om man i sitt hus skulle råka vårda en ömtålig planta, så slänger man väl inte den plantan på sophögen sedan den har börjat att slå rot. Ungefär så förfar emellertid samhället ofta när det gäller den alkoholskadade. Den eftervård, som inte inkluderar en samhällelig plikt att ordna en tillfredsställande bostad åt den utskrivne, gör enligt min mening inte riktigt skäl för sitt namn, eftersom bostadsfrågan är ett så centralt problem.

Som kommunalpolitiskt arbetande och som journalist har jag oavbrutet konfronterats med det problem, varom vi nu talar, och jag har gjort det under stigande upprördhet. Jag vill försäkra att jag vet vad jag talar om, när jag nu säger, att bostadsnöd och andra liknande omständigheter — men särskilt bostadsnöden — många gånger sliter i trasor allt det som sociala och medicinska institutioner, länksällskap och andra organisationer fogat samman genom en medicinsk vård av den alkoholskadade och genom ett moraliskt och ibland pekuniärt stöd.

Att skaffa lämpligt arbete, som det här har sagts, åt den utskrivne är naturligtvis mycket viktigt, men ordnas inte samtidigt bostadsfrågan, kan ju allt det som sjukvården har åstadkommit beträffande den alkoholskadade komma att gå över styr, och så står vi på samma punkt igen. Den utskrivne eller den som har kunnat lämna ett konvalescenthem kan kanske i lyckligaste fall få ett trångt och i olika avseenden trist bostadskyffe att bo i, men i många andra fall blir det ett hopplöst och nedbrytande ambulering mellan tillfälliga och mycket primitiva nattkvarter i en onycter miljö eller också ett ambulering mellan olika natthärbärgen, vilket icke heller kan anses vara av uppbyggande karaktär. Jag vill helt enkelt kalla detta för hemlöshet, och ett liv i sådana miljöer tror jag kan ta kål på män av järn och naturligtvis

så mycket lättare på den sårbara alkoholskadade, som till råga på allt kanske har tvingats att i samband med alkoholiseringen bryta kontakten med hustru och barn och som har fått sin ekonomi grundligt raserad under den tid som sjukdomen har varat.

Jag minns från den tiden, när lungtuberkulosen verkligen gjorde skäl för beteckningen folksjukdom, hur läkarna alltid, när en tuberkulossjuk kunde lämna sanatoriet, förklarade att det för återuppbyggnad av den sjukas hälsa var nödvändigt att han fick bättre kost än andra människor och att han bodde bättre än andra människor i regel gjorde. Vid den tiden blev det i verkligheten vanligtvis det precis rakt motsatta för vederbörande, nämligen en sämre kost och den allra uslaste bostad som stod att uppbringa. Någoting likartat förekommer nu beträffande de alkoholskadade. Det anses att de måste ha en lugn och uppbyggande miljö och en nykter omgivning, att de måste erbjudas en god bostad för att kunna återföras till det mera normala mänskliga och samhälleliga livet. Jag vet av ingående studium av problemet, att motsatsen till detta oftast är vad som sker.

Jag hade, herr talman, först en tanke på att jag skulle skriva en motion i anledning av den proposition som vi nu behandlar. Jag tyckte nämligen att det redan i lagtexten borde ha ingått föreskrifter om en ovillkorlig plikt att bereda en utskrivne alkoholskadad ett lämpligt arbete och inte minst en god bostadsmiljö. Men jag gav upp den tanken snart nog. För det första kan det kanske anses icke brukligt att i en lagtext så noga specificera vad det är frågan om, och för det andra — och det är det viktigaste — måste man väl först ombesörja att de i lagtext anförda förpliktelserna kan uppfyllas, d. v. s. att de materiella möjligheterna är tillstädes. Och beklagligtvis är det inte fallet nu.

Följaktligen ansåg jag mig nödsakad att icke författa den motion jag ursprungligen hade tänkt. I stället har jag velat anförda dessa mina synpunkter till kammararens yttrandeprotokoll.

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

Det gäller alltså i största allmänhet samhällets bostadsanskaffning, men för ögonblicket i alldeles särskilt hög grad samhällseliga åtgärder för att få fram tillräckligt antal lämpliga inackorderingshem åt utskrivna, och detta oavsett om de är utskrivna från tvångsanstalt eller icke.

Detta är naturligtvis allra främst en humanitär fråga, men också en samhälls-ekonomisk. Den alkoholskadade som kan räddas blir ju en produktiv tillgång, vilket han tidigare inte har varit. Han blir samtidigt därmed också en skattebetalare, och han belastar inte längre sjukvården och socialvården. Följaktligen måste också den samhällsekonomiska vinsten vara stor för varje alkoholskadad, som kan räddas tillbaka till ett nyktert liv, d. v. s. till ett vanligt samhälleligt liv. Det är bl. a. detta som gjort att jag velat fästa uppmärksamheten vid denna fråga, men självfallet är det den humanitära sidan av saken jag främst velat beröra.

Jag ber också att få ta upp ytterligare en fråga i anslutning till lagändringsförslaget och begränsar mig i det avseendet till 21 § i lagförslaget, som behandlar polisens tillfälliga omhändertagande av person, som kan bedömas vara svårt alkoholsjuk. Den paragrafen kan ge anledning till vissa kommentarer. Rent allmänt vill i varje fall jag betrakta det som minst sagt stötande att en person, som alltför ovarsamt — men kanske tillfälligt — har umgåtts med alkoholen, skall slängas in i en poliscell och, som ofta sker, läggas på cellens golv tillsammans med flera andra som lika ovarsamt har umgåtts med alkoholen. Det måste vara ett oriktigt förfarings sätt, ty vederbörande har ju blivit sjuk och borde därför få vård i stället för att spärras in i en cell, alldeles oavsett om man anser att det är en självförvårdad sjukdom eller icke och oavsett om man ser till de medicinska aspekter som kan läggas på saken eller icke.

I de fall som denna speciella lagparagraf avser kan det av säkerhetsskäl bli nödvändigt med ett tvångsingripande — det vill jag inte bestrida. Det kan vara fråga om fara för vederbörandes eget liv

eller det kan vara fråga om fara för hans omgivning o. s. v., så jag har inte så mycket att säga till saken i princip.

Nu vädjar utskottet i sin skrivning om att goda förvaringslokaler skall anskaffas för dem som tillfälligt omhändertages av polisen såsom misstänkta för att vara i behov av att tvångsinskrivas på alkoholanstalt. Ja, detta borde man ha ordnat, innan det tillkom en bestämmelse om polisförvaring upp till fem dagar, men jag vill inte kritisera utskottet. Det är bra att utskottet påpekar den här sakens vikt. Det finns emellertid ännu en sak i sammanhanget som jag måste titta närmare på, nämligen frågan om vem som under dessa dagar — alltså eventuellt fem dagar — skall sörja för den omhändertagnes sakkunniga medicinska vård. Råkar det röra sig om en verklig alkoholist, och det kan det ju ofta vara fråga om, så uppstår mycket ofta risk för delirium tremens tre dygn efter ett avbrott i alkoholförtäringen. Då kommer kollapsen. Av denna och andra orsaker måste det krävas, att den omhändertagne redan från första stund och sedan oavbrutet under hela den tid han är kvar hos polisen står under en sakkunnig medicinsk vård, annars kan katastrofer komma att inträffa.

Detta är någonting som polisen inte kan ombesörja. Om statsrådet hade varit här skulle jag ha velat fråga honom, hur han tänkt att frågan skulle lösas. Jag kan förresten fråga utskottets talesmän, hur de har tänkt sig detta. Hur skall den omhändertagne förvaras? Om han sedan blir frisläppt och har en arbetsanställning: Hur skall han då förklara sin bortovaro från arbetsplatsen?

Ja, herr talman, det finns ytterligare några element i detta lagförslag, som jag skulle önska kommentera, men jag har nu begränsat mig till de två eller tre punkter som jag har ansett vara de mest väsentliga.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jag kan i långa stycken — och det tror jag att också utskottets alla ledamöter är beredda till — förena

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

mig med både herr Kaijser och herr Adolfsson när det gäller nykterhetsfrågan och nykterhetsvården här i landet.

Det är naturligtvis inte tillfredsställande som det nu är, det är väl tämligen klart. Men vad som gör det så svårt både för en departementschef och för ett riksdagsutskott att ta ståndpunkt i denna sak är naturligtvis, att hela problemet är så omfattande. Det är så svårbedömbart och det fordras så stora resurser för att verkligen göra någonting, att ingen egentligen har velat gå in i närkamp med hela problemet. Därför ser det också ut som det gör.

Om en person är berusad till den grad att polisen måste ta hand om honom — ty någon måste ta hand om honom, och det måste då bli polisen, som är tillsatt för att övervaka ordningen på våra gator och öppna platser och andra ställen utanför hemmen — måste polisen ha en plats att lägga eller förvara denna person tills han har nyktrat till. Eftersom det ju ibland dessa människor finns både de som är beskedliga och de som inte är beskedliga, måste man ha en form för omhändertagande, som passar alla och som samtidigt är av sådan beskaffenhet, att det är möjligt att göra rent efter dem utan alltför stora besvärligheter. Likaså är det nödvändigt att ha dem i sådana förvaringsrum där de åtminstone inte utan att göra våld på sig själva kan slå sönder saker och ting, ty sådant förekommer också, som vi vet. Det är ju detta som har gjort och gör det så ytterligt svårt att kunna riktigt behandla personer vid deras första omhändertagande — märk väl att det är detta det är frågan om.

När det sedan gäller den fortsatta behandlingen av dessa personer skall jag inte försöka stå här och hålla någon föreläsning om den saken, ty det skulle föra alltför långt, även om jag kunde göra det. Det är väl alldeles tydligt, att dessa människor är i behov av medicinsk omvårdnad samtidigt som de också är i behov av annan omvårdnad. De måste tas om hand mer eller mindre som ansvarslösa, mer eller mindre som barn.

Det som sedan i sin tur komplicerar

hela problemet är att det är svårt att skaffa sådana människor sysselsättning, eftersom inte så många vill ha dem i sitt arbete. Det är på det sättet, och det är inte så lätt att göra något åt det. Det är också svårt att skaffa dem bostäder, ty i vanliga fastigheter sköter de sig inte. De sitter och super och lever rövare, och det finns inte många hyresvärdar som vill ha det på det sättet. Denna sak har nu krånglats till ytterligare, därigenom att en sanering av bostäderna pågår framför allt i våra städer, vilket gör att hela det gamla bostadsbeståndet eller i varje fall stora delar av det — som herr Adolfsson här talade om — håller på att röjas undan. Det blir således ännu svårare att skaffa människor av detta slag någon bostad, ty de övriga hyresgästerna vill inte gärna bo i en trappuppgång, där det blir sådant oväsen som det ofta blir i detta sammanhang.

Jag säger inte detta för att klandra de människor som råkat ut för omhändertagande, utan jag säger det bara därför att det är så, att det skapar besvärligheter.

Till detta kommer också — vilket är ett grundläggande fel, skulle jag tro, som inte klaras av genom denna ändrade lagbestämmelse — att nykterhetsnämnderna i huvudsak eller i varje fall i alltför stor utsträckning är beroende av den kommunala välviljan, huruvida de skall kunna göra någonting eller ej. Kommunerna resonerar ju så, att eftersom staten har så stora inkomster av sprithanteringen är det egentligen staten som skall svara för alla de skadeverkningar som supandet för med sig. Ofta är kommunerna njugga med anslag till nykterhetsnämnderna, vilket gör att dessa inte på långt när har personella eller ekonomiska resurser att göra vad de borde göra.

Till detta kommer också att våra alkoholanstalter inte är sådana som de borde vara. Vi har vidare vid många tillfällen inte ett tillräckligt antal av dem, och det gör att det blir ytterst svårt att ta hand om de alkoholskadade. Många passar inte heller på alkoholistanstalt, då de är mentalt sjuka. Många

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

gamla och senila kan inte vara på sluten alkoholistanstalt, utan kommunerna får placera ut dem i privata vårdhem, där de får betala mycket högre vårdkostnader.

Det är sådana saker som gör allt detta till ett alldeles för stort problem för att man skulle kunna tänka sig att genom sådana små ändringar, som vidtas i denna lag, kunna rätta till det hela. Den nya lag som vi nu får kommer, enligt min mening i varje fall, inte att ändra ett jota i det tillstånd som för närvarande råder. Skall vi göra något åt detta, måste vi se till att det skapas tillräckliga resurser både i fråga om vård på olika anstalter, medicinsk vård och annan vård, samt också att det blir ett verkligt omhändertagande vid utsläppandet från dessa anstalter, eller vad vi nu vill kalla dem, så att de åtgärder som vidtagits i verklig mening kan följas upp på det sättet att vederbörande fjärras från sina gamla bekantskaper, skaffas arbete i den utsträckning det är möjligt eller får leva på arbetslöshetsunderstöd, om de kan få det. Men detta förutsätter en mycket genomgripande omdaning av hela vår alkoholvård, och jag vet inte om det finns någon som vill komma fram med ett sådant förslag.

Vad sedan gäller den motion, som utskottet här har avstyrkt, tror jag mig kunna säga, att man inom utskottet inte har intagit den ståndpunkten, att det var en motion som inte vore värd att uppmärksammas. Men läget i vårt land är väl näppeligen sådant ännu, att man kan tänka sig att svenska riksdagen skulle vara villig att fatta ett annat beslut i fråga om spritens handhavande här i landet än det som fattades 1954.

Det är naturligtvis alldeles riktigt som det sagts, att fylleriet, framför allt när det gäller ungdomen, griper omkring sig mer och mer. Det kommer att skada mer och mer, och det kommer att skaffa oss ännu flera alkoholister än vi redan har. Det är följaktligen ett mycket, mycket allvarligt problem. Men jag är övertygad om att vi får uppleva många, många flera uppskakande historier, innan man

inom svenska regeringen är beredd att företa en ändring.

Därför har utskottet sett saken på det sättet, att frågan om en utredning av dessa angelägenheter är för tidigt väckt. Men ingen inom utskottet har hävdats att det inte behövde göras något på detta område.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med några andra kommentarer än de som de gjorda inläggen ger mig anledning att göra.

Först vill jag då betona att nykterhetsvårdsutredningens förslag i huvudsak tog sikte på vårdanstalterna för alkoholmissbrukare. Utredningen föreslog en ny anstaltsorganisation och en förändring av huvudmannaskapet. Remissbehandlingen av dess förslag visade att förutsättning för att genomföra de föreslagna ändringarna inte finns för närvarande. Därför har jag i statsverkspropositionen också anfört, att jag inte kunnat tillstyrka utredningsförslaget vad denna del beträffar.

På några punkter, som inte har direkt samband med frågan om en ändring av anstaltsorganisationen, har nykterhetsvårdsutredningens förslag behandlats i proposition nr 13 och alltså i det lagutskottsutlåtande som vi nu har till behandling här i kammaren. Det förslag det här gäller är kanske inte så genomgripande, men jag vill ändå betona att det berör väsentliga och viktiga frågor. Jag tror att det inte finns anledning att underskatta lagändringarnas faktiska betydelse med hänsyn till framtiden.

Sedan har åtskilliga spørsmål varit föremål för kommentarer, bl. a. den mycket viktiga frågan om eftervården och eftervårdens betydelse för att man skall kunna nå ett gott resultat av anstaltsvård för alkoholmissbrukare. Jag tror att det är en utomordentligt viktig sak, och jag tror att det är lika viktigt att stor omsorg ägnas frågan om vårdtagarens återin-

Ang. vissa ändringar i nykterhetsvårdslagen

passning i ett normalt liv när han lämnar anstalten.

Det är ganska naturligt att det måste vara de kommunala nykterhetsnämnderna, som i de allra flesta fall har den största möjligheten att hålla sig underriktade om hur det går för en person som försökspermitterats eller utskrivits från en vårdanstalt. Jag tror nog man kan säga, att nykterhetsnämnderna bäst kan bedöma behovet av hjälpåtgärder och den lämpliga formen för dessa. Helt naturligt är det viktigt att man på ett rimligt sätt kan lösa bostadsfrågan. Det är säkerligen lika viktigt att vederbörande kan anvisas ett arbete, där han kan göra en samhällsnyttig insats. Jag tror detta är oerhört viktigt inte minst ur psykologisk synpunkt vad vederbörande beträffar.

I allmänhet är nog nykterhetsnämnderna också medvetna om hur betydelsefull deras medverkan är vad eftervården beträffar. Detta hindrar inte att nykterhetsnämndernas ansvar på denna punkt såsom nykterhetsvårdsutredningen föreslagit bör komma till ett klarare uttryck. Det förslag som föreligger här innebär, att anstaltsföreståndare skall planera eftervården i samråd med vederbörande nykterhetsnämnd och att nämnden på den ort där den permitterade eller utskrivne vistas skall bistå honom med lämpliga hjälpåtgärder om så behövs. Det är en till formen kanske relativt begränsad ändring, men jag tror att den är betydelsefull, om nämnderna i fortsättningen vidtar en aktivisering av verksamheten på denna punkt.

Så långt det är möjligt bör självfallet samhällets åtgärder mot alkoholmissbruk bygga på frivillig medverkan från alkoholmissbrukarens sida. Det är värt att notera, att vi också kan se fram emot en betydande ökning av platsantalet på de enskilda vårdanstalterna. Bestämmelserna om frivilligt ingående på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare har naturligtvis också i detta sammanhang stor betydelse. För att anstaltsvården skall kunna bli till nytta måste dock den, som går in frivilligt, underkasta sig en frihetsbegränsning när det gäller den

tid som han skall stanna på anstalten. Han får vid ingåendet förbinda sig att stanna en viss tid. Denna tid får enligt gällande regler inte överstiga ett år. I praktiken har det visat sig, att denna maximitid nästan alltid tillämpas vid de förbindelser som de frivilligt ingående får underteckna. Det normala är visserligen, att anstaltvistelsen i själva verket bara varar några få månader. Det är klart, att en förbindelse för så lång tid som ett år kan verka avskräckande och avhålla den som behöver anstaltsvård från att underkasta sig den frivilligt.

Jag har därför förordat vissa ändringar, som är avsedda att främja intresset för frivillig anstaltsvård. Den längsta vårdtiden minskas från ett år till sex månader. Dessutom poängteras, att förbindelsen att kvarstanna inte slentrianmässigt skall skrivas på maximitiden utan anpassas efter vårdbehovet i det individuella fallet.

I de fall, då tvångsintagning på allmän vårdanstalt måste komma till stånd, är det angeläget med en noggrann prövning av förutsättningarna för intagningen. Gällande bestämmelser medger, att den som en gång tvångsintagits kan återintagas utan ny prövning av de grundläggande förutsättningarna för intagning, om han missköter sig efter utskrivningen. Sådana återintagningsbeslut kan bildas, det är bekant, en sammanhängande kedja under en följd av år. Både med hänsyn till nykterhetsvårdens effektivitet och den enskildes anspråk på rätts-säkerhet bör man begränsa möjligheten att göra sådana återintagningar. Enligt det förslag som nu föreligger skall inte mer än en återintagning få göras utan mellankommande prövning av de allmänna förutsättningarna för vårdintagning.

Slutligen en annan sak, som gäller förslaget till omhändertagande av farliga alkoholmissbrukare genom polisens försorg. Här gäller det åtgärder som förordats både av justitieombudsmannen och av utredningen om administrativa frihetsberövanden. För dem som utsätts för hot från farliga alkoholmissbrukare är det helt naturligt av största betydelse

Om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

se, att ett snabbt omhändertagande kan komma till stånd. Jag vill också betona, att på denna punkt är det lagförslag som föreligger utan tvekan av stor betydelse för att man i preventivt syfte skall kunna undvika kanske katastrofer av det slag vi ibland kan läsa om i tidningarna. Å andra sidan har alkoholmissbrukaren självklart rätten att få intagningen fixerad. Vidare har han rätt att göra anspråk på att tiden för ett sådant omhändertagande tillräckligt — jag betonar tillräckligt — preciseras. Det är också vad som sker genom den lagbestämmelse som nu föreligger.

Jag skall stanna här, herr talman! Herr Kaijser nämnde inledningsvis, att vi kanske får tillfälle att återkomma till denna fråga i andra sammanhang under våren, och då ges det också tillfälle att på en del punkter ta upp andra spörsmål till behandling. Jag har emellertid med dessa ord velat dels ge en kort översikt över det förslag, som nu föreligger på riksdagens bord, dels betona, att även om man kanske inte kan säga, att lagändringarna i och för sig är revolutionerande, så är de dock till sina verkningar betydelsefulla.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Med anledning av vad herr Adolfsson sade om omhändertagandet av berusade på allmän plats vill jag bara erinra om att riksdagen godkände första lagutskottets utlåtande nr 42 förra året. Det var med anledning av motioner dels av herr Hernelius och dels av herr Per-Olof Hanson i denna kammare, som utskottet tillstyrkte att en utredning verkställs om formerna för samhällets åtgärder vid omhändertagandet av berusade personer på allmän plats. Den saken har alltså varit föremål för riksdagens behandling, och den blir föremål för fortsatta åtgärder från regeringens sida.

Sedan skulle jag vilja säga till herr Nils Elowsson, att det i höst är åtta år sedan ändringen i utskänkingsförhållandena kom till stånd, och den utredning som föregick den lagändringen ha-

de väl hållit på i ungefär tio år. Jag menar inte, att också den utredning som nu skall sätta igång skall pågå i tio år, men den kommer givetvis att ta åtskilliga år. Och innan den hinner bli färdig med en så omfattande utredning är jag övertygad om att vi kommer att ha ett material, som är fullt tillräckligt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 452 i första kammaren av herrar Lager och Adolfsson samt nr 545 i andra kammaren av herr Hagberg m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning med uppgift att utreda frågan om företagsnämndernas arbetsformer i statliga företag och verk samt framlägga förslag till lag som tillförsäkrade de anställda ökad insyn och verklig medbestämmanderätt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 452 och II: 545, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr LAGER (k):

Herr talman! I de motioner, som nu behandlas i kammaren och som andra lagutskottet yrkar avslag på, föreslås en utredning för att klarlägga om det inte vore ändamålsenligt att ge företagsnämnderna i de statliga företagen och verken en vidgad och i lag fixerad funktion. Utskottet hänvisar i sin motivering till att liknande förslag framställdes vid två tidi-

Om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

gare tillfällen i riksdagen, åren 1957 och 1960, och menar att ingenting inträffat sedan dess som motiverar en ändrad uppfattning. Inte ens någon ny eller kompletterande motivering anses nödvändig. 1957 års motivering duger enligt utskottets mening också 1963.

Men har verkligen ingenting inträffat under de senaste sex åren som motiverar en saklig granskning av de förslag, som här ställts? Jag anser att någonting sådant har inträffat. Kraven från de anställdas sida att få någonting reellt att säga till om i det företag de arbetar i är ojämförligt mycket starkare nu än för några år sedan. Allting tyder på att detta krav kommer att växa i styrka. Detta gäller hela arbetslivet. Statsmakterna lär inte komma ifrån att ganska snart befatta sig med laglig reglering av det som vi i allmänhet kallar industriell demokrati eller företagsdemokrati, och i denna företagsdemokrati ingår företagsnämnderna som en detalj. Senaste LO-kongressen för halvtannat år sedan ägnade denna fråga stor uppmärksamhet, och LO:s huvudorgan — Stockholms-Tidningen — kom strax före kongressen i en betraktelse över kongressförberedelserna fram till följande: »Uppenbart blir det regeringen som får ta nästa initiativ på den industriella demokratins område.» Uppenbarligen är det också så.

År 1962 tillsatte landsorganisationens ledning fyra utredningskommittéer i ämnet. En av dessa kommittéer skall ägna sig åt avtalet om företagsnämnderna och föreslå revision av detta avtal. Jag tror inte att dessa åtgärder ifrån LO-ledningens sida har vidtagits av okynne, utan de är motiverade av att någonting har inträffat.

Vårt förslag begränsar sig till den statliga sektorn av arbetslivet. Anledningen till denna begränsning är att vi anser att man i denna sektor borde ha väsentligt mindre svårigheter att övervinna när det gäller att pröva en vidgning av företagsnämndernas befogenheter. Staten bör ju vara mönsterarbetsgivare. Denna uppfattning företrädades också av 1953 års utredning om de statliga företagsformer. I denna av utskottet citerade utred-

ning heter det bl. a.: »Enligt vår mening får det anses naturligt, att de statliga företagen föregår med gott exempel på detta område.» Detta är den goda föresatsen. I praktiken är det emellertid något annorlunda. I utskottsutlåtandet erinras om ett regeringscirkulär från år 1958. Cirkuläret tillkom efter förhandlingar mellan de anställdas organisationer och regeringen angående företagsnämndernas verksamhet. Utskottet karakteriserar den överenskommelse, som då träffades, som »i stort sett en anpassning av de statliga bestämmelserna till det under samma år på den privata arbetsmarknaden reviderade avtalet om företagsnämnder». Här försvann den goda föresatsen om de statliga företagen såsom de goda exemplens företrädare. Det blev i stället de statliga företagen, som anpassade sig till de överenskommelser som gällde för den privata sektorn.

På vilka områden skulle man kunna tänka sig att företagsnämnderna finge utvidgade befogenheter, fastlagda i lag och därmed omöjliga att negligera eller kringgå? För det första tror jag att nämnderna borde få rättigheter till full insyn i företagens räkenskaper. De balansräkningar och bokslut, som nu presenteras företagsnämnderna som information, ger i allmänhet nämndernas ledamöter inte mycket. Oftast är det väl på det sättet, att nämndledamöterna inte får veta mer än vad de redan läst i tidningarna eller får läsa i pressen någon av de närmaste dagarna efter sammanträdet. En vidgad rätt till insyn i räkenskaperna blir kanske ganska meningslös, om de anställda inte också får rätt att anlita sakkunnig hjälp för att ur räkenskaperna plocka fram det som för dem är av värde att veta. Sådant rätt bör alltså ges. Det förtroendefulla samarbete, som utskottet menar är så värdefullt, skulle inte äventyras av att företagsledningarna visade sina anställda ett sådant tillmötesgående. Mig förefaller det, som om förtroendet skulle stärkas genom en sådan anordning.

För det andra kunde företagsnämnderna få förfoganderätten över de fonder av social karaktär, som vissa före-

Om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

tag har lagt och lägger upp. Den statliga verksamheten i aktiebolagsform växer. Dessa företag — helt eller till större delen i kronans ägo — borde kunna visa sina anställda förtroendet att via företagsnämnderna vara med om att besluta över dessa fonders användning. En sådan vidgning av företagsnämndernas befogenheter skulle inte minska förutsättningarna för ett förtroendefullt samarbete utan säkerligen i hög grad öka dessa förutsättningar.

Det finns naturligtvis flera områden, där vidgade befogenheter för företagsnämnderna är motiverade. Jag begränsar mig till att anföra dessa båda fält som exempel på att allt inte är väl beställt och att företagsnämnderna ännu inte nått sin fulländning. Om statsmakterna beslutade sig för att visa de anställda detta större mått av förtroende, skulle det säkerligen vara till gagn för båda parter. Och därmed skulle också den föresats, som jag inledningsvis citerade ur 1953 års utredning, bli mer än en deklARATION. Då skulle »de statliga företagen föregå med gott exempel på detta område».

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motion nr 452 i denna kammare.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Det nära samarbetet mellan arbetare och arbetsgivare, vare sig det gäller enskilda, statliga eller kommunala, är naturligtvis något som man alltid bör eftersträva. Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden, både på den enskilda och den offentliga sektorn, har också gått i riktning mot ett mera förtroendefullt samarbete. I fråga om detta samarbete har Sverige framstått och framstår alltjämt som ett mönsterland. Många andra länder avundas oss att vi har kommit så långt på detta område.

När man nu tänker sig en vidareutveckling i denna riktning kommer man inte ifrån det faktiska förhållandet, att med beslutanderätt och inflytande av det slag det här gäller också måste följa

ett motsvarande mått av ansvar. Att det är så, har varit den industriella demokratiens stötesten under hela den tid denna fråga diskuterats, detta att man inte har kunnat finna en form för fördelning av ansvar och medinflytande. I den mån man kan finna en sådan form, är det väl tämligen tydligt att man med de erfarenheter vi har av det hittillsvarande samarbetet kommer att inrikta sig på att utveckla samarbetet vidare både inom stat och kommun och inom det enskilda näringslivet.

Det är emellertid knappast troligt och inte heller lämpligt, att man tänker sig att det allmänna och det enskilda näringslivet i detta hänseende skulle gå skilda vägar och att den ene därvid kommer att gå före den andre. Önskar man en lycklig lösning på hela detta område, bör den offentliga och den privata sektorn av arbetsmarknaden följas åt.

I varje fall har utskottet sett frågan på detta sätt under den tid som frågan har diskuterats. När man hittills har kunnat nå så goda resultat genom ett samarbete mellan parterna på arbetsmarknaden, så anser dessa parter alltjämt att man bör följa samma vägar som man gått hittills, och därför avråder parterna från att man slår in på de vägar, som har föreslagits i motionen. Det har parterna avrätt från tidigare, och jag skulle tro att de gör det alltjämt. Så länge detta samarbete fortsätter, menar utskottet att det i verkligheten inte har inträffat någonting, som har förändrat det läge som rått sedan 1957 eller 1960. Vi har inte kommit ett fjät längre, och vi gör det inte heller förrän arbetsmarknadens parter är överens om på vilket sätt de skall lösa frågan om fördelningen av ansvar och inflytande.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Bara ett par ord som replik till herr Elowsson. Han menar att den statliga sektorn och den privata sektorn på detta område skall marschera

Om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder

parallellt i ungefär samma tempo. Den ena skall inte gå före den andra. Herr Elowsson har dock varit med om att i andra lagutskottets utlåtande nr 6 skriva in att »enligt vår mening får det anses naturligt att de statliga företagen föregår med gott exempel på detta område». Dessa ord kan väl inte tolkas på annat sätt än att utskottet menar att den statliga sektorn böra hålla sig åtminstone ett steg framför den privata. I verkligheten förhåller det sig ju snarare tvärtom, ty, som jag redan nämnt, har LO tillsatt en kommitté med speciellt uppdrag att grundligt granska avtalet om företagsnämnder och avge förslag till revision av detta avtal.

Vad som enligt min mening är så nedslående är, att den statliga sektorns företrädare inte ens vill marschera parallellt med den privata sektorn utan vill sacka efter och »traska patrullo» jämfört med vad som händer på den privata sektorns område.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Det är väl ändå någon skillnad mellan den allmänna sektorn och den privata sektorn. På den allmänna sektorn har ju de anställda möjligheter att öva inflytande genom sina valda ombud. Det har man däremot inte på den enskilda sektorn. När man kommer in på ting, som gäller arbetslivet, så får man väl hålla i minnet, att eftersom det i främsta rummet är det enskilda näringslivet, som har att konkurrera med utlandet, så får det bli detta, som anger takten för utvecklingen av samarbetet mellan anställda och arbetsgivare. Om man inte intar den ståndpunkten, kan man nog råka ganska illa ut, och detta gäller inte bara det allmänna utan också de anställda — även anställda på den enskilda sektorn.

Vi har ju kunnat bevittna att det samarbete, som utvecklats efter Saltsjöbadsavtalets tillkomst, också kunnat tillämpas på det statliga området. Vi menar att man alltjämt bör följa samma väg. Jag

skulle tro att det också har varit LO:s mening, när LO har tillsatt dessa kommittéer och har dem i arbete, att det är klokt att invänta de resultat som kommittéerna kan komma till.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med många ord, men jag kan inte underlåta att fästa mig vid att herr Elowsson tycks betrakta denna sak uppochnedvänt. Han säger, att den statliga sektorn inom näringslivet inte är så beroende av utrikeshandeln och andra sådana faktorer, över vilka vi inte råder, och därför måste man skynda långsamt och anpassa sig efter den privata sektorns förhållanden och sätt att ordna frågorna på detta område.

I den privata sektorn, som är mera känslig för utlandskonjunkturer och liknande, har man uppenbarligen nu kommit fram till att en revision av avtalet om företagsnämnderna bör ske. Det måste väl tyda på att nämndavtalet ur dess synpunkt är förlegat och bör revideras, så att de anställda ges större inflytande. Detta skulle höja konkurrenskraften gentemot utlandet, där den nu är pressad, d. v. s. höja effektiviteten i den privata sektorns produktionsapparat. Med undantag för LKAB och i någon mån ASSI är den statliga sektorn inte beroende av utlandskonjunkturerna, i varje fall inte de statliga verken. Här skulle man alltså kunna gå före och visa vägen för de andra, eftersom man är mera oberoende av de yttre faktorerna.

Jag tror det är riktigast att betrakta saken på det sättet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 452; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. de årliga mantalsuppgifterna

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av motion angående de årliga mantalsuppgifterna.

Tredje lagutskottet hade behandlat en i riksdagens andra kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 26, av herr *Wiklund*. I denna motion hade anhållits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning angående möjligheterna att avskaffa de mantalsuppgifter, som årligen skulle avgivas för mantalsskrivningsföretningarna.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, II: 26, icke måtte föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t må hemställa, att motionen jämte detta utlåtande måtte överlämnas till upp-
bördsorganisationskommittén.

Herr **SCHÖTT** (h):

Herr talman! Huvudfrågan — behovet av de årliga mantalsuppgifterna — har som det framgår av tredje lagutskottets utlåtande varit föremål för övervägande vid flera tillfällen, exempelvis vid assessor von Otters utredning 1951, i statens organisationsnämnds promemoria 1957 och nu ligger den hos 1958 års upp-
bördsorganisationskommitté. Det är därför naturligt att utskottet hemställer att motionen överlämnas dit.

Anledningen till att jag begärt ordet är sista meningen i utskottets motivering: »Då motionen innehåller vissa uppslag utöver organisationsnämndens promemoria — — — finner utskottet att motionen bör överlämnas till kommittén för att uppmärksammas under dess fortsatta arbete.»

Denna del av motiveringen synes avse följande passus i motionen: »Beträffande mantalsskrivningen av fastigheter synes denna helt kunna avvaras, sedan fastighetsskatten avskaffats» och den närmast därpå följande meningen, som ej återfinnes i utskottets recit: »Behov av en årligen förnyad längd över fastigheterna kan ifrågasättas.»

Denna uppfattning att bara fastighets-
skatten avskaffas även den årliga fastighetslängden skulle kunna avskaffas är enligt min mening helt felaktigt. Aktuell uppgift om fastighetsägaren behövs varje år bl. a. vid inkomsttaxeringen, fastighetstaxeringen och taxeringen till förmögenhetsskatt samt vid exempelvis debiteringen av skogsvårdsavgift och annuiteter å odlingslån.

Fastighetsförteckningen underkastas för övrigt en ständigt fortlöpande komplettering med ledning av månatliga uppgifter från inskrivningsdomare och fastighetsregisterförare angående förändringar i äganderätten, nya fastighetsbildningar m. m. En årligen förnyad längd över fastigheterna har betydelse för en korrekt fastighetstaxeringslängd, som erfordras för utfärdande av taxeringsbevis till banker, inskrivningsdomare o. s. v.

Herr talman! Av vad jag här anfört torde klart framgå, att jag ej delar motionärens uppfattning, att behovet »av en årligen förnyad längd över fastigheterna kan ifrågasättas». Jag har ej kunnat underlåta att här giva denna min mening till känna, men jag har ej något särskilt yrkande. Med fullt förtroende kan nämligen förvisso även denna detaljfråga överlämnas till upp-
bördsorganisationskommittén för dess bedömning.

Herr **ALEXANDERSON** (fp):

Herr talman! Jag vill bara i anledning av vad herr Schött anfört säga, att utskottet inte med denna skrivning avsett att ta någon ståndpunkt till de uppslag, som finns i motionen, utan ansett det naturligt att även dessa bör kunna komma under bedömande under det utredningsarbete som upp-
bördsorganisationskommittén håller på med.

Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Herr **SCHÖTT** (h):

Herr talman! Enligt min mening är ifrågavarande uppslag så pass anmärkningsvärt, att utskottet icke hade bort låta det passera utan kommentarer.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av motioner om rätt för domstol att i vissa fall besluta om indragning av körkort; och

nr 5, i anledning av motioner om skyldighet för bilförare att utsätta reflekterande varningstrianglar på körbanan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till oförutsedda utgifter;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1963/64 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1963/64;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till

teckning av aktier i Sveriges kreditbank; samt

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten för statens skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland träffad överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön; samt

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1962 års internationella kaffeavtal.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 45, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 oktober 1939 (nr 727) om förbud mot arbetstagarers avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.11.

In fidem
K.-G. Lindelöw